

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪДЪРЖАНИЕ.....	IV
АВТОРИ	XIII
УВОД.....	XV

ЧАСТ I. Международни стандарти и препоръки на международни органи, свързани с правата на лишените от свобода по наказателен ред в България..... 1

ОСНОВНИ ПОНЯТИЯ И ПРЕДМЕТ НА НАСТОЯЩОТО ИЗСЛЕДВАНЕ

1. ХАРАКТЕР И ИЗТОЧНИЦИ НА СТАНДАРТИТЕ ЗА ЗАЩИТА НА ПРАВАТА НА ЛИШЕНИТЕ ОТ СВОБОДА ПО НАКАЗАТЕЛЕН РЕД И ТЕХНИЯТ МАТЕРИАЛЕН ОБХВАТ.....	7
1.1. Забраната за изтезание, жестоко, нечовешко и унизително отнасяне или наказание.....	7
1.2. „Меките“ стандарти за защита на правата на човека.....	10
1.3. Източници на стандарти за защита на правата на лишените от свобода по наказателен ред.....	13
1.4. Материален обхват на стандартите за защита на правата на лишените от свобода по наказателен ред.....	20
2. СЪДЪРЖАНИЕ НА „МЕКИТЕ“ МЕЖДУНАРОДНИ СТАНДАРТИ ЗА ТРЕТИРАНЕ НА ЛИШЕНИТЕ ОТ СВОБОДА ПО НАКАЗАТЕЛЕН РЕД.....	23
2.1. Настаняване и разпределение.....	23
2.2. Материални условия.....	24
2.3. Здравеопазване.....	26
2.4. Занимания, труд и образование.....	29
2.5. Дисциплинарна практика.....	32
2.6. Използване на сила и помощни средства.....	34
2.7. Строг режим и изолации.....	35
2.8. Личен и семеен живот, контакти с външния свят и кореспонденция.....	37
2.9. Свобода на изразяване и изповядване на религия.....	39
2.10. Достъп до правосъдие.....	40
2.11. Инспекции и мониторинг.....	42
2.12. Защита на групите в положение на уязвимост.....	43

3. ПРАКТИКА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА ПО ДЕЛА, СВЪРЗАНИ С ПРАВАТА НА ЛИШЕНИТЕ ОТ СВОБОДА ПО НАКАЗАТЕЛЕН РЕД	46
3.1. Материални условия – пренаселеност.....	47
3.2. Материални условия – други аспекти.....	50
3.3. Обиски и видеонаблюдение.....	53
3.4. Контакти с външния свят.....	55
3.5. Здравеопазване.....	58
3.6. Дисциплинарна практика, използване на сила и помощни средства.....	62
3.7. Строг режим и изолации.....	66
3.8. Достъп до правосъдие.....	70
3.9. Свобода на изповядване на религия и свобода на изразяване.....	72
3.10. Образование и труд.....	74
3.11. Право на гласуване.....	77
3.12. Забрана за дискриминация.....	78
3.13. Право на вътрешноправно средство за защита.....	81
4. ПРЕПОРЪКИ НА МЕЖДУНАРОДНИ ОРГАНИ, СВЪРЗАНИ С ПРАВАТА НА ЛИШЕНИТЕ ОТ СВОБОДА ПО НАКАЗАТЕЛЕН РЕД В БЪЛГАРИЯ	84
4.1. Препоръки на органи на ООН.....	84
4.2. Препоръки на органи на Съвета на Европа.....	88

ЗАКЛЮЧЕНИЕ ОТНОСНО СЪОТВЕТСТВИЕТО НА ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО И ПРАКТИКАТА В БЪЛГАРИЯ С МЕЖДУНАРОДНИТЕ СТАНДАРТИ	97
--	----

ЧАСТ II. Анализ на практическите промени в местата за лишаване от свобода след пилотното решение на ЕСПЧ по делото „Нешков и други срещу България“	99
---	----

ЗАТВОРИ

1. ОБЩИ ДАННИ И ПРЕНАСЕЛЕНОСТ	103
1.1. Капацитет.....	104
1.2. Брой на лишените от свобода и пренаселеност.....	107
2. МАТЕРИАЛНИ УСЛОВИЯ	114
2.1. Ремонтни дейности и строеж на нови институции.....	114
2.2. Състояние и обзавеждане в килиите.....	119
2.3. Осветеност.....	124
2.4. Тоалетна.....	125
2.5. Лична хигиена и вода за битови нужди.....	126
2.6. Постельчен инвентар и дрехи.....	130
2.7. Пране.....	131
2.8. Отопление и охлаждане.....	132
2.9. Насекоми и гризачи.....	133
2.10. Престой на открито и спорт.....	135

3. ХРАНА, ПИТЕЙНА ВОДА И ЗАТВОРНИЧЕСКА ЛАВКА	139
3.1. Дневна дажба храна.....	139
3.2. Меню.....	142
3.3. Затворнически кухни.....	143
3.4. Кухненски персонал.....	144
3.5. Организация на храненето.....	145
3.6. Качество на затворническата храна.....	147
3.7. Приготвяне на храна от затворниците.....	149
3.8. Отглеждане на животни и растения за храна в затворите.....	151
3.9. Хранителни пратки.....	152
3.10. Лавка.....	153
3.11. Питейна вода.....	156
4. МАТЕРИАЛНО ПОЛОЖЕНИЕ НА ЛИШЕНИТЕ ОТ СВОБОДА	159
4.1. Лични средства и вещи.....	159
4.2. Запори.....	161
5. МЕДИЦИНСКО ОБСЛУЖВАНЕ	163
5.1. Обща картина.....	163
5.2. Медицински центрове.....	164
5.3. Медицински персонал.....	166
5.4. Първоначален преглед.....	170
5.5. Амбулаторен прием.....	171
5.6. Консултация със специалист и медико-диагностична дейност.....	172
5.7. Лекарства и медицински изделия.....	174
5.8. Специализирани болници за активно лечение на лишени от свобода.....	178
5.9. Дентална помощ.....	179
5.10. ХИВ, хепатит С и туберкулоза.....	181
5.11. COVID-19.....	186
5.12. Смъртни случаи.....	187
5.13. Регистър на травматичните наранявания.....	189
6. ДИСЦИПЛИНАРНА ПРАКТИКА	194
6.1. Награди.....	194
6.2. Наказания.....	197
6.3. Употреба на сила и помощни средства.....	203
7. ЗОНА С ПОВИШЕНА СИГУРНОСТ	207
7.1. Обща картина.....	207
7.2. Доживотни затворници.....	208
8. ЗАТВОРНИЦИ В СИТУАЦИЯ НА УЯЗВИМОСТ	226
8.1. Затворници с увреждания.....	227
8.2. Затворници, употребяващи наркотици.....	234
8.3. Затворници чужденци.....	239

8.4. Етнически малцинства.....	242
8.5. ЛГБТИК	244
8.6. Бедни затворници.....	245
8.7. Междузатворническо насилие	246
9. НЕПЪЛНОЛЕТНИ ЗАТВОРНИЦИ.....	250
10. ЖАЛБИ, ДОСТЪП ДО СЪД И ВИКТИМИЗАЦИЯ НА ЖАЛБОПОДАТЕЛИТЕ.....	256
10.1. Жалби	256
10.2. Правна информация и правна помощ	259
10.3. Виктимизация на жалбоподателите.....	261
10.4. Приложение на превантивното и компенсаторното средство за защита	266
11. КОНТАКТИ С ВЪНШНИЯ СВЯТ	269
11.1. Свиждания	269
11.2. Телефонни разговори	276
11.3. Кореспонденция	279
12. ТРУД.....	280
12.1. Обща картина	280
12.2. Заплащане	282
12.3. Работа в комунално-битовото обслужване на затворите	285
12.4. Работа към ДПФЗД	286
12.5. Работа в цехове на ДПФЗЗ	287
12.6. Селскостопанска дейност	289
12.7. Работа по договори на ишлеме	290
12.8. Отдаване на труд на фирми на физически и юридически лица.....	291
12.9. Условия на труд	292
12.10. Трудови злоупотреки	295
13. ОБРАЗОВАНИЕ	298
14. ПРОФЕСИОНАЛНО ОБУЧЕНИЕ.....	304
15. СПЕЦИАЛИЗИРАНА ГРУПОВА РАБОТА	306
16. ДЕЙНОСТИ В СВОБОДНОТО ВРЕМЕ	309
17. БИБЛИОТЕКИ	313
АРЕСТИ	
18. БРОЙ АРЕСТИ И КАПАЦИТЕТ	318
19. БРОЙ ЗАДЪРЖАНИ ЛИЦА И СРОК НА ЗАДЪРЖАНЕТО В АРЕСТИТЕ	323
20. МАТЕРИАЛНИ УСЛОВИЯ	328
20.1. Капацитет и размер на килиите	330
20.2. Обзавеждане и състояние на килиите.....	331
20.3. Осветление	333

20.4. Отопление	335
20.5. Вентилация	336
20.6. Баня и тоалетна	337
20.7. Престой на открито	339
20.8. Дейности	341
21. ХРАНА.....	343
22. МЕДИЦИНСКО ОБСЛУЖВАНЕ.....	345
23. ДИСЦИПЛИНАРНА ПРАКТИКА И ИЗОЛАЦИИ.....	350
24. КОНТАКТИ С ВЪНШНИЯ СВЯТ	352
24.1. Свиждания	352
24.2. Адвокатско свиждане	353
24.3. Лавка	354
24.4. Информация за правата и задълженията на задържаните.....	355
24.5. Телефонни разговори	357
24.6. Писмена кореспонденция и колетти	359
25. УЯЗВИМИ ГРУПИ	361
26. ИЗПОЛЗВАНЕ НА ПРЕВАНТИВНОТО И КОМПЕНСАТОРНОТО СРЕДСТВО	366
27. ПЕРСОНАЛ.....	369
ЗАКЛЮЧЕНИЕ И ПРЕПОРЪКИ.....	371